

Groeiend potentieel voor laaggeschoolde jobs

Tanja Termote • sociaaleconomisch beleid, WES

Meer en meer krijgen we te horen dat de technologische ontwikkeling en de toenemende concurrentie van lagelonenlanden de vraag naar laaggeschoolde jobs zal doen afnemen. Onderzoek toont evenwel aan dat er in de toekomst nog heel wat mogelijkheden zijn voor laaggeschoolden in West-Vlaanderen.

De provincie West-Vlaanderen kampt momenteel met een erg lage werkloosheidsgraad¹. Onder meer in de regio Roeselare-Tielt bereikt de werkloosheidsgraad bijna de frictiewerkloosheidsgraad. Diverse regio's kennen hardnekkige problemen om vacatures in te vullen. Niet-tegenstaande stellen we nog steeds vast dat de groep van kansengroepen groot is, en dat deze mensen heel moeilijk of geen werk vinden.

Wat zijn kansengroepen?

Met kansengroepen worden deze bevolkingsgroepen bedoeld, waarvan het risico op uitsluiting van de arbeidsmarkt groot is. Het betreft personen die wegens een cumulatie van factoren (bijvoorbeeld nationaliteit, geslacht, opleidingsniveau, gezondheidstoestand, leeftijd, ...) achtergesteld zijn op de arbeidsmarkt en minder kansen hebben om een betaalde job te vinden en te behouden. Deze groepen zijn ondervertegenwoordigd in de werkzaamheid² en/of oververtegenwoordigd in de werkloosheid³. **Figuren 1 en 2** illustreren dat het onder meer gaat om allochtonen, ouderen, laaggeschoolden, personen met een handicap en jongeren.

Uitdagingen

Het is duidelijk dat het arbeidsmarktbeleid voor een aantal uitdagingen staat. Het nog **beter toeleiden** van mensen die geen werk hebben, is er één van. Ook kansengroepen hebben immers recht op een duurzame en kwalitatieve tewerkstelling. Gezien de huidige krapte op de arbeidsmarkt is het bovendien belangrijk dat ook hun competenties volledig worden benut. Momenteel zijn al heel wat stappen gezet om te voorzien in een betere begeleiding van zowel werkzoekenden en werkgevers als van werknemers die pas zijn ingestapt in een nieuwe job. Denken we maar aan jobcoaching, supported employment, de recent geïntroduceerde inschakelingscoaches, enz.

Naast het beter toeleiden van mensen naar een job en het streven naar een **kwalitatieve aansluiting** tussen de vraag en het aanbod, is het ook belangrijk dat er **voldoende jobs**

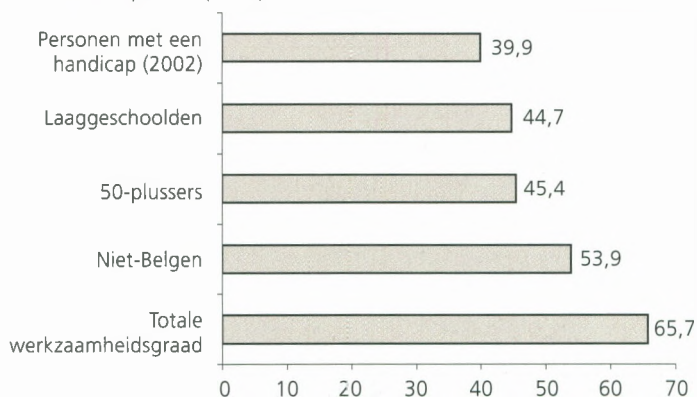
Redenen voor de ondervertegenwoordiging van kansengroepen op de arbeidsmarkt

De redenen voor ondervertegenwoordiging van kansengroepen op de arbeidsmarkt zijn divers. Zonder hierin volledig te willen zijn, kunnen volgende problemen zich voordoen:

- problemen bij de werkzoekenden zelf:
  - attitude/motivatatieproblemen,
  - onjuiste kwalificaties,
  - onvoldoende flexibiliteit,
  - persoonlijke problemen,
  - gezinssituatie,
  - mobiliteitsproblemen,
  - ...
- problemen aan werkgeverszijde:
  - vooroordelen tegenover bepaalde groepen,
  - toenemende eisen,
  - onwetendheid over het aanbod van mogelijkheden (maatregelen met bijhorende subsidies, begeleidende instanties, ...) voor tewerkstelling van kansengroepen,
  - onvoldoende bewust van de voordelen van diversiteit,
  - ...
- problemen aan bemiddelingszijde:
  - onvoldoende of onaangepaste begeleiding (van werkzoekenden, op de werkvloer, ...),
  - onvoldoende afstemming/netwerking tussen de verschillende instanties,
  - ...
- andere, structurele problemen:
  - werkloosheidsvallen,
  - hoge loonkosten,
  - onvoldoende flexibele kinderopvang,
  - mobiliteitsproblemen,
  - ...

Figuur 1

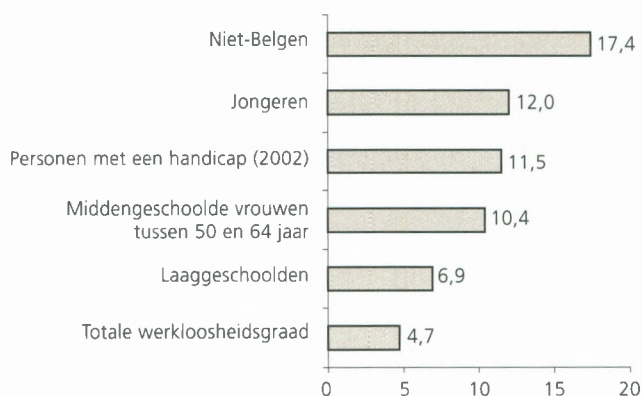
Werkzaamheidsgraad van groepen die ondervertegenwoordigd zijn in de werkzaamheid in West-Vlaanderen, 2005 (in %)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, EAK, Verwerking WES

Figuur 2

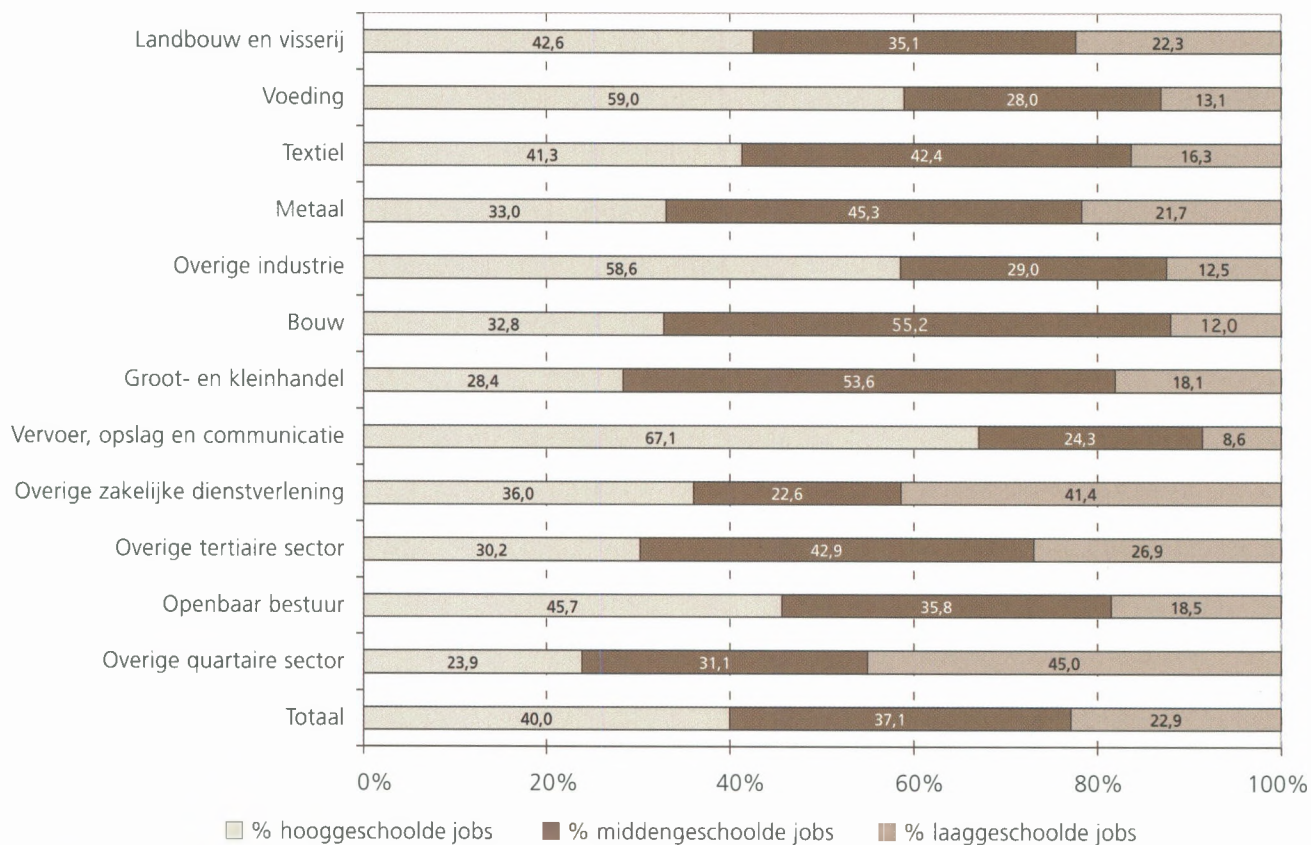
Werkloosheidsgraad van groepen die oververtegenwoordigd zijn in de werkloosheid in West-Vlaanderen, 2005 (in %)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, EAK, Verwerking WES

Figuur 3

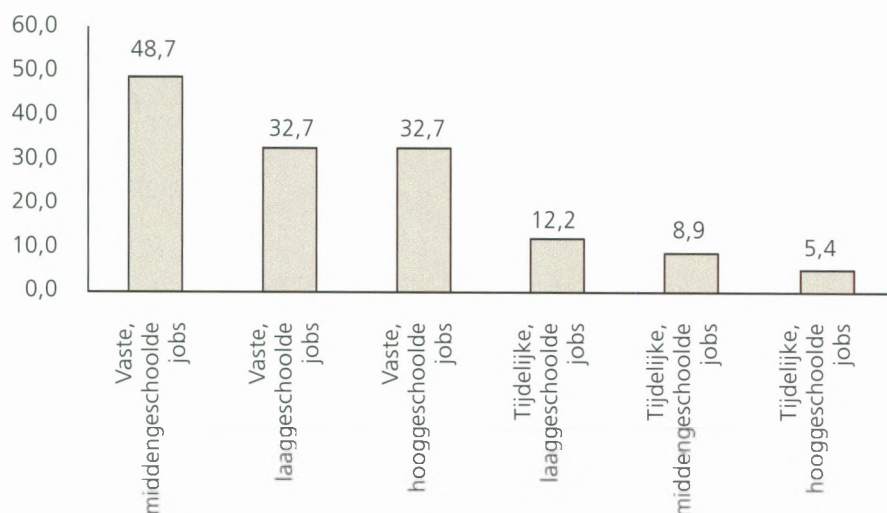
Verhouding laaggeschoolde, middengeschoolde en hooggeschoolde jobs in de West-Vlaamse economische sectoren, 2005 (in %)

Bron: WES-enquête, 2005

Figuur 4

De jobs waarvoor vacatures lopen in de organisaties, 2005 (in % van het aantal respondenten)

Bron: WES-enquête, 2005

beschikbaar zijn én **blijven** voor personen uit kansgroepen. Momenteel bestaat de vrees dat de toenemende concurrentie van lagelonenlanden en de technologische ontwikkeling de vraag naar laaggeschoolde jobs zal doen afnemen.

Aan de hand van de resultaten van een enquête bij 1.310 organisaties in West-Vlaanderen die samen ongeveer 66.000 arbeidsplaatsen vertegenwoordigen, ging WES op zoek naar bijkomende tewerkstellingsmogelijkheden voor kansgroepen in het reguliere economische circuit. Hierbij werd in eerste instantie gezocht naar laaggeschoolde activiteiten, omdat een belangrijk deel van de personen uit kansgroepen laaggeschoold is⁴.

■ De voedingssector is een belangrijke en groeiende economische sector in West-Vlaanderen met veel jobs voor laaggeschoolden.

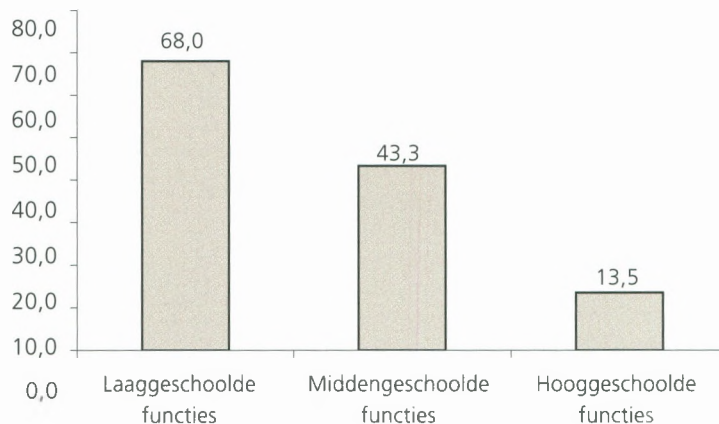
Mogelijkheden voor laaggeschoolde jobs

Volgende vaststellingen uit de enquête tonen aan dat er in principe nog **mogelijkheden** zijn voor laaggeschoolden, en bijgevolg ook voor personen uit **kansengroepen**:

- momenteel zijn 40% van het aantal jobs laaggeschoolde jobs (zie **figuur 3**). Dit zijn jobs waarvoor geen specifieke vooropleiding nodig is. Er is geen of hoogstens een diploma van lager secundair onderwijs vereist. In belangrijke West-Vlaamse sectoren zoals 'voeding' en 'vervoer, opslag en communicatie' ligt het aandeel laaggeschoolde jobs nog veel hoger;
- in bijna 40% van de organisaties die hun tewerkstelling in het afgelopen jaar zag groeien, kwamen laaggeschoolde jobs bij;
- van de organisaties met lopende vacatures (34% van het totale aantal bevraagde organisaties) heeft een derde vacatu-

Figuur 5

De functies die voornamelijk verloren gingen in de organisaties met dalende tewerkstelling, 2005 (in % van het aantal respondenten)

Bron: WES-enquête, 2005

res voor vaste, laaggeschoolde jobs (zie **figuur 4**). Heel wat organisaties krijgen hun vacatures voor deze jobs zelfs niet ingevuld. De belangrijkste reden hiervoor is dat werkgevers te weinig reactie krijgen op de vacatures;

- 23% van de organisaties denkt eraan om hun dienstenpakket of productassortiment in de komende twee à drie jaar uit te breiden. In de meeste gevallen zal dit gepaard gaan met bijkomende tewerkstelling. De organisaties voorzien hierbij ook een toename van het aantal laaggeschoolde jobs;
- in de toekomst zullen de organisaties ook meer laaggeschoolde activiteiten (schoonmaak, bewaking, groenonderhoud, ...) gaan uitbesteden. Een aantal van deze activiteiten (bewaking, groenonderhoud, ...) zal bovendien een nettotewerkstellingsgroei kennen. Daarnaast bieden meer en meer bedrijven extra diensten aan hun personeel aan, diensten die ingevuld kunnen worden door laaggeschoolden (strijkdienst, opvang tijdens vakanties, ...);
- een aantal organisaties denkt eraan om in de toekomst bepaalde functies op te splitsen waardoor eenvoudige deeltaken afgesplitst worden van bestaande taken. Op die manier ontstaan nieuwe eenvoudige functies die door laaggeschoolden kunnen worden ingevuld.

Voorts blijkt dat voor laaggeschoolde jobs motivatie en attitudes veel belangrijker

zijn dan ervaring en kennis. Vooral aan deze attitudes moet en kan er gewerkt worden bij werkzoekenden.

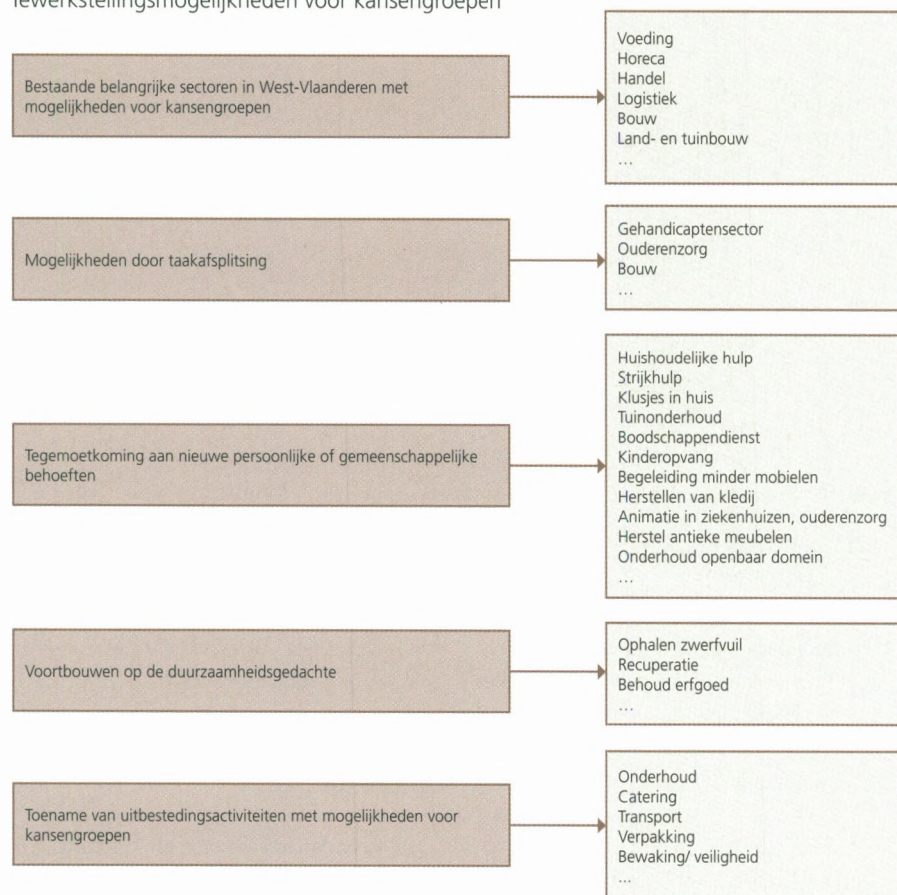
Bedreigingen

Daarnaast wijzen een aantal resultaten uit de enquête ook op enig pessimisme met betrekking tot de evolutie van het aantal laaggeschoolde jobs en met betrekking tot bijkomende mogelijkheden voor kansengroepen:

- van de organisaties die arbeidsplaatsen zagen verdwijnen in het afgelopen jaar, heeft 68% laaggeschoolde jobs verloren (zie **figuur 5**);
- de eisen binnen de organisaties worden steeds groter. Uit de enquête blijkt dat een belangrijke reden waarom bepaalde vacatures niet worden ingevuld - naast het weinig aantal sollicitanten - het niet voldoen van de sollicitanten aan de eisen van de organisatie is;
- er zijn nauwelijks organisaties die voor het invullen van hun moeilijk invulbare vacatures een beroep doen op specifieke wervingskanalen gericht op het inschakelen van personen uit kansengroepen, zoals Jobkanaal, Jobcentrum, Vokans, de startcentra voor sociale economie, ... Anderzijds kan dit ook aanzien worden als een kans: als deze organisaties meer gekend geraken bij de werkgevers, kunnen hier bijkomende mogelijkheden ontstaan voor kansengroepen.

Schema 1

Tewerkstellingsmogelijkheden voor kansengroepen

Balans: Overwegend positief...

Over het algemeen durven we stellen dat er nog mogelijkheden zijn voor laaggeschoolden en voor personen uit kansengroepen. Zoals hierboven reeds vermeld, blijven veel organisaties zitten met niet-ingevulde laaggeschoolde jobs en krijgen ze hiervoor niet genoeg sollicitaties binnen of voldoen de sollicitanten niet aan de eisen van de organisatie. Toch zijn er nog heel wat werkzoekenden wanhopig op zoek naar een job. Een nog betere bemiddeling, begeleiding, opleiding en ondersteuning van personen uit kansengroepen, en het ondersteunen van werkgevers bij het leren kennen van en omgaan met de doelgroep zou de kloof die er momenteel bestaat tussen de vraag vanuit de bedrijfswereld en het aanbod van de werkzoekenden kunnen verkleinen. Ook het wegwerken van vooroordelen zou hiertoe bijdragen.

Daarnaast zien we ook mogelijkheden om in de toekomst het aantal jobs voor laaggeschoolden en personen uit kansengroepen

in het reguliere economische circuit te behouden of te laten aangroeien. Gezien de huidige socio-demografische en maatschappelijke ontwikkelingen en gezien de huidige en verwachte trends op het vlak van tewerkstelling in de diverse sectoren, zien we vooral bijkomende tewerkstellingsmogelijkheden in de dienstensector. Ook in de groeiende industriële sectoren met een hoog aandeel laaggeschoolde jobs, zoals de voedingssector, zien we mogelijkheden.

Schema 1 toont de verschillende mogelijkheden voor kansengroepen. Het betreft in grote mate jobs voor arbeidsintensieve en/of routinematige activiteiten. We kunnen de mogelijkheden indelen in **vijf categorieën**:

- vooreerst zien we mogelijkheden in een aantal belangrijke sectoren in West-Vlaanderen zoals bijvoorbeeld de voeding, horeca, handel en logistiek. Dit zijn sectoren die momenteel reeds in belangrijke mate laaggeschoolden inschakelen en ook naar de toekomst toegroeisectoren zijn;

- een tweede mogelijkheid ligt bij taakafsplitting. Hierbij zien we mogelijkheden in onder meer de gehandicaptensector, ouderenzorg en de bouwsector;
- ten derde verwachten we een verdere groei van het aantal laaggeschoolde jobs in sectoren die tegemoetkomen aan persoonlijke en gemeenschappelijke behoeften. Huishoudelijke hulp en groenonderhoud zijn hier slechts enkele voorbeelden van;
- ook als we voortbouwen op de duurzaamheidsgedachte zien we bijkomende mogelijkheden voor kansengroepen;
- tot slot stellen we vast dat de uitbestedingsactiviteiten van bedrijven toenemen en dat voor een groot aantal van deze activiteiten jobs voor laaggeschoolden vereist zijn.

Besluit

Momenteel werkt nog steeds ongeveer 40% van de werknemers in West-Vlaanderen in een laaggeschoolde job. Ook in de toekomst lijken laaggeschoolde jobs niet bedreigd. Vooral in een aantal groeiende en belangrijke West-Vlaamse sectoren zoals de voedingssector, de horeca, de handel en de logistiek zijn er nog heel wat mogelijkheden. De grote uitdaging van het beleid in de komende jaren ligt hierbij in de eerste plaats in het wegwerken van de knelpunten die een juiste match tussen de vraag van de werkgevers en het aanbod van de (laaggeschoolde) werkzoekenden verhinderen. ■

- 1 In april 2007 bedroeg de werkloosheidsgraad in de regio Roeselare - Tielt volgens de cijfers van de VDAB 4,8%.
- 2 Werkzaamheidsgraad: het aandeel van werkende personen in de bevolking op arbeidsleeftijd.
- 3 Werkloosheidsgraad: het aantal personen dat werkloos is ten opzichte van de beroepsbevolking.
- 4 Deze enquête werd gevoerd in het kader van het 'Onderzoek naar tewerkstellingsmogelijkheden voor kansengroepen in het reguliere economische circuit', met financiële steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO), Vlaanderen, provincie West-Vlaanderen, Streekfonds West-Vlaanderen, VKW West-Vlaanderen, De Kaap, De Werkhoek, Kanaal 127 en Vaart!.